

Wstęp

Świat, w którym żyjemy, zmienia się niezwykle dynamicznie; wydaje się, iż w wielu obszarach jest konstruowany na bieżąco, tak, by pasował do wymagań ludzi i służył zaspokajaniu ich potrzeb. Ale w tym właśnie świecie pewne elementy/zjawiska/czynności, mające długą tradycję i niezaprzeczną rangę, nigdy nie powinny tracić na wartości. Do nich należy kontakt z książką oraz dbałość o jej należyte miejsce i w społeczeństwie ogólnie, i w życiu każdej pojedynczej jednostki. Jest to szczególnie istotne dla pedagogów, którzy, troszcząc się o rozwój człowieka, pielęgnują ideę uwrażliwiania go na słowa oraz przypisywania im odpowiedniej mocy.

Twórczyni polskiej pedagogiki społecznej Helena Radlińska uważała, iż:

Dzięki książkom rozszerzamy zasięg swej wiedzy o świecie, potrzebnej dla zrozumienia zjawisk, które zachodzą wokoło nas. Poznając obce doświadczenia, uprzytomniamy sobie własne potrzeby, dostrzegamy zaniedbanie i niespożytkowane możliwości działań¹.

Książka nie tylko rozwija intelekt, lecz również wpływa na emocje czytelnika. Ponadto ukazuje stosunek ludzi do siebie, rozwija uczucia humanistyczne (między innymi życzliwości, miłości, poświęcenia)². Powinna być zatem – co wyraźnie podkreślała Radlińska – podstawowym narzędziem służącym i pracy zawodowej, i poznawaniu świata na co dzień, powinna stanowić także istotny element gwarantujący uczestnictwo w kulturze.

¹ Za: W. Wojtkowska, *Helena Radlińska o książce i bibliotece*, Białystok 1998, s. 38.

² I. Lepalczyk, *Pedagogika biblioteczna Heleny Radlińskiej*, Łódź 1974, s. 44.

Wątki czytelnicze mają zatem długą tradycję w polskiej pedagogice społecznej, której koncepcja jest wysoce humanistyczna i personalistyczna, bowiem w jej centrum znajduje się człowiek i troska o rozbudzenie jego twórczej aktywności indywidualnej oraz społecznej. Chcąc je przypomnieć, wskazać na ich ważność oraz zastanowić się nad aktualnym postrzeganiem istoty obcowania z literaturą (w nawiązaniu i do teorii z zakresu rozmaitych nauk i dyscyplin, i do praktyki), proponujemy niniejszą monografię wieloautorską, złożoną z 24 tekstów podejmujących – w różnych aspektach i z różnych punktów widzenia – kwestie związane z czytelnictwem, zawartych w trzech częściach.

W pierwszej z nich, zatytułowanej *Książka jako źródło... – w poszukiwaniu czytelniczych odniesień, w gąszczu czytelniczych kontekstów* przywołano istotę pedagogiki społecznej, eksponując na tle specyfiki aktualnej rzeczywistości kwestie związane z czytelnictwem (Katarzyna Segień), nawiązano do edukacji z książką jako nośnikiem prorozwojowości i proaktywności w przestrzeni globalizującego się społeczeństwa (Agnieszka Cybal-Michalska), wskazano na teorię pedagogiczną i praktykę wychowawczą Janusza Korczaka w kontekście aktywności kulturalnej dzieci (Bożena Matyjas), jak również na perspektywę edukacji międzykulturowej i znaczenia literatury w kształtowaniu tożsamości kulturowej (Mirosław Sobiecki). W omawianej części zwrócono także uwagę na nowe możliwości pozyskiwania czytelnika (Wioleta Danilewicz), humor w tekstach kierowanych do najmłodszych (Kinga Kuszak), przełamywanie tabu w literaturze dla dzieci i młodzieży (Hanna Krauze-Sikorska), czytanie dzieci, w oparciu o przeprowadzone z nimi rozmowy o książkach (Ewa Zamojska). Pojawiło się również odwołanie do roli książki w procesie zachowania i transmisji tożsamości Łemków (Beata A. Orłowska) oraz funkcjonowania nauczyciela i ucznia we współczesnym czytelniczym świecie (Małgorzata Kabat).

W drugiej części, pod tytułem *Spółczesna, wychowawcza i poznawcza rola książki – odczytywanie jej znaczeń* poddano refleksji pytanie o współczesnego czytelnika i jego spotkania z literaturą (Kamila Słupska), dokonano analizy odzwierciedlenia funkcji książki w polskich przysłowiach (Katarzyna Zimnoch) i podkreślono istotność listów w kontekście przekazywania wartości, wskazując na ich pedagogiczne i literackie walory (Barbara Góra). Omówiono również, poruszaną we współczesnej literaturze dla dzieci, tematykę związaną z rodziną (Konrad Nowak-Kluczyński) oraz przeanalizowano biografię czytelniczą młodych osób wychowujących się w rodzinach wielodzietnych (Paulina Forma). Wyeksponowano też rolę biblioteki, w tym między innymi realizowanych przez nią działań, po-

budzających zainteresowania czytelnicze najmłodszego pokolenia (Anna Hajdasz) oraz specyfiki jej funkcjonowania obecnie (Alicja Sobańska).

W części trzeciej, noszącej tytuł *Książka jako inspiracja – obcowanie z tekstem jako wartość* wskazano na książkę jako źródło wsparcia w zdobywaniu/pogłębianiu wiedzy o starości (Astrid Tokaj), zaakcentowano jej rolę jako narzędzia konfrontacji kobiet z uzależnieniem od alkoholu (Ewa Włodarczyk) i jej miejsce w codzienności kobiet przebywających w zakładach karnych (Agata Matysiak-Błaszczuk) oraz przyjrano się jej jako źródłu wiedzy o zdrowiu (Ewa Kasperek-Golimowska). Ukazano znaczenie czytania wrażliwego (Małgorzata Swędrowska), omówiono walory biblioterapii w pracy z dzieckiem niedostosowanym społecznie (Tomasz Herman), przybliżono współczesną japońską mangę (Joanna Sikorska).

Prezentowana monografia wieloautorska nie stanowi pełnego, usystematyzowanego przeglądu badań poświęconych problematyce książki i czytelnictwa w naukach społecznych i humanistycznych (gdyż to niezwykle rozbudowany i wielowątkowy obszar), ale jest zbiorem zróżnicowanych tematycznie odniesień teoretycznych i empirycznych, będących – w naszym przekonaniu – ciekawym poznawczo zaproszeniem do dalszych dyskusji na ten temat. Wyrażamy nadzieję, że skłoni ona Czytelników do refleksji nad książką jako wartością ważną w życiu człowieka.

Ogromnie dziękujemy Autorom za trud włożony w przygotowanie artykułów. Serdeczne podziękowania składamy Pani Dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. zw. dr hab. Agnieszce Cybal-Michalskiej za życzliwość i przychylność w zakresie wydania publikacji oraz Recenzentowi – prof. dr. hab. Mariuszowi Cichoszowi z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Katarzyna Segiet, Kamila Słupska